

Problema comunicării, susținută prin procedeele comice de reducere și aglomerare, în dialogurile caragialeene analizate, amintește de structura unei „comunicări cruciverbiste”, definită de A. J. Greimas drept o „comunicare aminată și caracterizată prin prezența unui mesaj-obiect mediatizat, intercalat între emiteut și destinatar...” (*Despre sens*, Univers, 1975, p. 296—297).

Nu este vorba, așadar, la personajele lui Caragiale, de o inaptitudine funciară pentru comunicare; ele au, dimpotrivă, o evidentă propensiune „comunicativă”. E vorba, însă, de un permanent eșec în considerarea sistemului de referință străin, al celui alt „text” (psihico-logic) căruia i se adresează. Să ne amintim violența în susținerea propriilor „opinii”, caracteristică personajelor din *O lacună*, *Inițiativa*, inventivitatea jurnalistică debordantă a altora, care „comunică” amănunte senzaționale („— Ce amănunte, domnule? De unde știi și amănuntele? — Ce-ți pasă?”).

Altă dată, personajul substituie, în comunicare, textului său, textul altor personaje; rezultă de aici o linie parodică de tipul vechilor structuri comice greco-latine și italiene, realizate de sclavii și, respectiv, servitorii care imită limbajul stăpînilor, mai ales în comunicarea unor mesaje trimise de aceștia. În comedile caragialeene, parodiarea limbajelor trădează vidul sufleteșc al unor existențe închise în ele însele, în relația dintre

uman și mecanic, amintind, parcă, remarcă lui Bergson (din „Le Rire”), după care „fiecare ființă este un sistem închis de fenomene, incapabil să se interfereze cu alte sisteme”. Domnul din *Căldură mare* îl va căuta din nou pe Stăpîn, comunicarea adevărată neavînd niciodată loc, tot așa cum jocul lui Pampon, Crăcănel, Girimea, Didina și Mița se va păstra, în „textul” ce le-a fost prescris, netulburat, necum alterat, de șocul adevărului.

★

Deși pornesc dintr-o profundă observare a raporturilor logice și psihologice ale personajelor, replicile acestora nu se mai succed, la Caragiale, atît pentru a caracteriza poziția lor în spațiu și în timp (aspectul acesta nu este, bineînțeles, exclus), cît pentru a reliefa neconcordanța de esență între comunicare, ca element primordial al solidarității umane, și unitățile disparate ale discursului, psihico-logic, pe care personajele nu știu să le aleagă și să le combine în mod adecvat. În acest chip, ele devin și revelatoare de adevăruri sociale, morale, istorice, nu doar tipologice.

Caragiale apare, astfel, ca unul dintre rarii creatori care gîndesc comicul în perspectiva calității acestuia de a descoperi, prin dialog și prin comunicare, probleme de cunoaștere.

NOTE

Un album aniversar

Editura „Junimea” publică un deosebit de interesant album prilejuit de cei 160 de ani de teatru românesc, pe scena gloriosului Național ieșean. De la cititorul Gheorghe Asachi și pînă la cele mai recente montări, albumul înfățișează drumul de artă și de menire patriotică al teatrului din bătrîna capitală moldavă. Prof. univ. Constantin Ciopraga glosează cu finețe istoriografică despre „Personalitatea Naționalului ieșean”. Un pasionat istoric al teatrului, Sandu Teleajen, realizează un documentar, privind „Începuturile teatru-

lui românesc la Iași”. Numeroase facsimile fixează jaloarele începuturilor — pastorală Mintil și Illoe, piesa primei reprezentații românești, contractul directorial al faimoasei trinități C. Negruzzi, V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, frontispiciu de perioadă ca „Albina românească”, „Gazeta de Moldavia” etc.; multe fotografii eternizează cîntorii — Asachi, Alecsandri, M. Mîlo, Mihail Galino, Al. Evolski etc. Din anii de afirmare, de consolidare, pînă în anii noștri cititorul contemplă puzderia de imagini constituite într-o istorie fotografică a Naționalului din Iași. Aglae Pruteanu, State Dragomir, directorul Mihail Sadoveanu, Ion Sava, soții Ghițescu, veterana Margareta Băciu (de 56 de ani pe scenă!), Anny Braesky, C. Ramadan, Mihaela Gheorghiu, Ștefan Dăncineșcu, Ion Lascăr, Ion

Schimbinschi, apoi noile generații de actori, în scene de spectacol, definitorii pentru prezentele afirmări ale Iașului teatral: Teofil Vălcu, Dionisie Vițcu, Liana Mărgineanu, Adina Popa, Cornelia Gheorghiu, Sergiu Tudose, Emil Coșeru, Virginia Raiciu, George Macovei, Violeta Popescu... Istoricul literar N. Barbu publică un prețios Dicționar al actorilor Teatrului Național „Vasile Alecsandri”, cuprinzînd fișe monografice ale tuturor actorilor, care s-au perindat, în 160 de ani, pe scena sărbătorită.

Salutînd apariția acestui album aniversar, salutăm, de fapt, pasiunea și consecvența cu care ieșenii și-au cîntit totdeauna Teatrul Național.

I. N.